

## LJUDSTVO V WISCONSINU SE PRIPRAVLJA ZA VOLITVE.

VSE, KAR JE NAPREDNEGA, SE ZDRUŽUJE PROTI REAKCIJI.

Izdelali so skupni kompromisni minimalni program.

Milwaukee, Wis. — Napredni elementi v tej državi so pokazali, kako je treba voditi volilno kampanjo in delati, da porazijo profesionalne političarje in njih nadržane kandidate pri jesenskih volitvah. Kmečko ljudstvo je organizirano v "Nestranski ligi" in "Državni za enakopravnost," toda organizaciji sta preslaba, da izvojuje zmago nad kandidati nazadnjakov. Delavstvo je politično organizirano v socialistični stranki, toda tudi ta organizacija je preslaba, da izvojuje odločilno zmago v državi. Strokovno je delavstvo organizirano v "Ameriški delavski federaciji," toda delavci pripadajo k raznim strankam, tako da ne pojdejo združeni v volilni boj proti reakcionarjem, ampak dogodi se lahko, da bodo delavci glasovali za reakcionarne kandidate in proti kandidatom, ki jih postavi politično organizirani kmetje in delavci. Da se to ne zgodi, je "Ameriška delavska federacija" za državo Wisconsin sprejela politični program in priporoča vsem strokovno organiziranim delavcem, da ne glasujejo za kandidata, ki se ne zaveže, da ne bo delal z vsemi močmi, da se uresniči ta program, ki ga je zdaj priobčil J. J. Handley, državni tajnik "Ameriške delavske federacije" (glavne točke tega programa, katerega predgovor pravi, da je bila ta akcija podvzeta zaradi nazadnjakovega delovanja legislativnih in javnih državnih uradnikov so:

"Izjavljamo se za inicijativo, referendum in odpoklice.

"Zahtevamo, da se takoj odpravi zakon proti špijonažu in da se čimprej vpostavi temeljni politični pravice: svoboda govora in tiska in mirnega zborovanja. Dalje zahtevamo, da se takoj izpuste na svobodo vsi politični jetniki.

"Mi smo proti vsakemu garantiranemu profitu v industriji, ki je privatna lastnina. Izrekamo se za preklie Bach-Cumminsove železnice predloge in da končno preidejo v splošno ljudsko last železnice, klavnice in živinske staje, žitni elevatorji in žitnice, tovarne za konzerviranje živeža, glavna skladišča, hladne shrambe, vse naprave za javne potrebe in vsa naravna bogastva.

"Izrekamo se za razvoj zadržane industrije in trgovine in da se sprejmejo tozadevni zakoni. Zahtevamo, da se odpravijo špekulacije in nadprofiti med producentom in konzumentom, nepotrebni posredovalci, sploh vse profitarstvo in da se uvede distribucija poljskih in industrijskih produktov tako, da bodo pravi producenti uživali sadove svojega dela in da se ljudstvo v splošnem reši gospodarskih razmer, v katerih trpi.

"Priporočamo, da se visoki dohodki in dedščine obdavčijo z visokim davkom.

"Priporočamo, da država skrbi, da se prebivalci v Wisconsinu lahko naselijo na deželi in zgradi svoje domove v mestih in vaseh. V ta namen priporočamo, da postavljalna zbornica sprejme postavke, da si bodo wisconsinški prebivalci lahko izposodili denar od države proti nizkim obrestim, da lahko kupijo svet in zgrade svoje domove.

"Zahtevamo, da se sodnikom odvzame moč, da izdajajo sodniške prepovedi, s katerimi jemljejo državljanom njih pravice, kadar nastanejo spori v industriji.

"Zahtevamo, da se prepove za poslednje otrok pod šestnajstim letom zaradi profita.

(Dlje na 2. strani).

## FRANCOSKA DELAVSKA ZVEZA JE ODPOKLICALA GENERALNO STAVKO.

Pariz, 21. maja. — Izvrševalni odbor Splošne delavske zveze je danes pozval vse strokovne unije ki so v solidarnostni stavki z železničarji, da se vrnejo na delo. Sklep za končanje stavke je bil sprejet s 96 glasovi proti 11. Vodstvo železničarjev nasprotuje sklepu in bo nadaljevalo stavko.

## BODOČA VOJNA MED ANGLIJO IN AMERIKO?

Furijozna tekma med angleškimi in ameriškim kapitalisti za svetovno kontrolo olja in jekla.

## ANGLIJA ALARMIRANA VSLED POLOŽAJA NA KAVKAZU.

London, 21. maja. — "S kom se bomo vojskovali v bližnji bodočnosti? Z Ameriko ali Rusijo? Ali bo vojna z Ameriko?"

To vprašanje je bilo včeraj zastavljeno v angleškem parlamentu in zastavil ga je narodni liberal Lee Donald MacLean.

Feldmaršal Henry Wilson, šef generalnega štaba angleške armade, je pred nekaj dnevi svetoval v pogovoru z višjimi častniki, da "naj bodo vojaške čete dobro pripravljene, kajti čas prihaja, ko bo zopet treba zagrabiti za orožje."

MacLean je zahteval pojasnila kaj misli feldmaršal Wilson in za pojasnila se je obrnil direktno na vlado. S kom bo zdaj vojna? Z Nemčijo ne more biti se tako hitro. In MacLeanu je takoj prišlo na misel, da so Združene države poleg Anglije največja svetovna sila in za njimi pride Rusija. To reč Amerika ali Rusija. Ampak Amerika je bolj nevarna. Amerika blagajnik vsega sveta, je gospodar olja in jekla — in bodoča vojna Anglije bo za svetovno kontrolo olja in jekla.

Vojni minister Churchill je odgovoril MacLeanu, da ima Velika Britanija velike obveznosti (1) v Carigradu, na Irskem, v Mezopotamiji, Palestini in Egiptu — velike obveznosti, toda majhno armado. To je imel v mislih feldmaršal Wilson, ko je rekel, da "naj bo britska armada dobro pripravljena," ni pa mislil — je dejal Churchill — da je Anglija že na robu kakšne nove vojne.

Da li se je MacLean zadovoljil s tem "pojasnilom," ni znano, toda njegovo vprašanje je ostalo odprto.

Edward Carson, vodja ulsterških Ircev, je včeraj ponovil besedni napad na Ameriko zaradi irske situacije. Dejal je, da ameriško zlato financira "moriško kampanjo" na Irskem in protibritska gibanja drugod. Rekel je, da ima "zadostne dokaze," da je New York "središče zarotnikov proti angleški vladi v Indiji, Egiptu in na Irskem."

London, 21. maja. — Novica, da so ruske rdeče čete okupirale perzijske pristanišče Enzeli in pregnale od tam angleško garnizijo, je silno alarmirala vladajoče kroge v Londonu. Kapitalistični listi vprašujejo vlado, kaj bo zdaj storila z ozirom na njeno pogodbo s Perzijo: pogodba sicer ne določa, da bi morala Anglija braniti Perzijo, toda moralna odgovornost je več kot določa ravno to stvar. "Times" izražajo strah, da bo morala več kot polovica prebivalcev v Perziji potegniti z boljševci in v tem slučaju je vsaka brambila nemogoča. Drugi listi povdarjajo, da je angleška kontrola Mezopotamije in tamošnjih oljnih vrelcev nezanesljiva, če ne bo Mezopotamija zavarovana z močnim perzijskim zaledjem. Razburjenje je torej velika.

Paris, 21. maja. — "Echo de Paris" je komentiral vest o zavzetju perzijskega pristanišča Enzeli na boljševikov s sledečimi besedami: "Boljševška zmaga v Perziji je logična posledica angleškega

## VOJNE ODREDBE ZA PREVAŽANJE TOVORA SO ZOPET V VELJAVI.

DRUGEKA IZHODA NI ZA ODPRAVO KAOSA V ŽELEZNIŠKEM OBRATU.

Tako sodi meddržavna zvezna trgovska komisija.

Washington, D. C. — Meddržavna trgovska komisija je odredila, da za prevažanje tovarnega blaga zopet stopijo v veljavo vojne določbe, ker je le na ta način mogoče odpraviti kaos v železniškem obratu, ki je nastal, odkar so železnice zopet prišle pod privatno kontrolo.

Odlombe so sledeče: Tovorno blago se lahko prevaža po drugih progah, kot jih je določil odpošiljatelj.

Vsaki dan in vsoti je treba pošiljati prazne vozove na druge železnice.

Sestaviti se morajo vlaki praznih železniških voz in odpeljati tje, kjer se vozovi potrebujejo.

Meddržavna trgovska komisija je prišla do prepričanja, da je prišel čas, da nastopi. Vsako odlašanje bi pomenilo povečanje kaosa v železniškem obratu.

Ti koraki, ki jih je podvzela meddržavna trgovska komisija, dokazujejo, da se je na železniških tokovih pojavilo prejšnje favoriziranje, ko so železnice prišle pod privatno kontrolo. Zdaj je dokazana reč, da vsi tisti niso nič razumeli o železniškem obratu, ki so priporočali, da se železnice vrnejo pod privatno kontrolo, ali so pa imeli posebne interese na vidiku, ko so hvalili privatni železniški obrat. Zdaj je dognana reč, da privatni interesi niso zmogli obratovati železnice, kadar je od rednega železniškega obrata odvisno blagostanje dežele.

Taki dogodki bolj odpirajo ljudstvo oči, da je nacionalizacija ameriških železnice postala živja potreba, kot stvarni govori za gospodarnost nacionalizacije železnice. Ta preobrat v ljudskem mišljenju se bo tudi pokazal v jeseni pri volitvah.

## INTERESI V WALL STREETU SO VZNEMLJIVI.

New York, N. Y. — V Wall Streetu se širi vest, da so pričele kompanije, ki se pečajo s produkcijo avtomobilskih šin iz gumija, odpustiti delavce v svojih tovarnah. Interesi, ki imajo naložen denar v teh podjetjih, pravijo, če je to res, tedaj je ponehala zahteva po teh šinah na trgu. Gospodje namreč zdihujejo, ker se boje, da dividende ne bodo mastne. Ali gospodje so lahko brez strahu, kajti letos so proizvedli 41.000.000 gumijastih šin, kar pomeni, da bodo ti interesi imeli lep profit. Delavci bodo pa imeli kot ponavadi žuljave roke in prazen žep!

## JEKLARSKI INTERESI NAMELJAVO OMEJITI KOPANJE RUDE.

Duluth, Minn. — Jeklarški interesi nameravajo omejiti kopanje železne rude, ker ne morejo dobiti premoga za svoje plavže in jeklarne. To je najnovejša vest, ki kroži zdaj med industrijaleci. Če pride res do omejitve pri kopanju rude, bodo zopet trpeli delavci, kajti denarne močnje jeklarških trustovcev so dobro zvrhane.

uničevanja perzijske neodvisnosti."

London, 21. maja. — "Daily Herald," organ angleške delavske stranke, je naravnost obtožil angleško vlado, da je podžigala Poljake na ofenzivo proti sovjetski Rusiji z namenom, da bodo Rusi prisiljeni umakniti svoje čete iz Kavkazije, kjer so bogati oljni vrelci, katere bi si radi prilastili britski kapitalisti. "Herald" imenuje poljsko ofenzivo "namazano s kavkazskim petrolejem."

## KAKO SO NARASTLE CENE ŽIVLJENSKIM POTREBŠČINAM ŠIROK SVETA.

New York, N. Y. — Po poročilu iz Londona so cene živilskim potrebščinam poskočile v odstotkih od leta 1914, kot sledi: Nemčija 356, Danska 296, Milan v Italiji 282, mesta v Franciji 220, Norveška 201, Pariz 197, Rim 193, Švedska 159, Belgija 142, Anglija 130, Združene države 107.

## CESAR FRANC JOŽEF SE JE OBESIL?

Češki viri javljajo, da stari Francelj ni umrl naravne smrti, temveč je izvršil samomor.

## ZITA JE STRELJALA NA KAJZERJA?

Rim, 21. maja. — Tukajšnji socialistični list "Giornale del Popolo" je objavil poročilo svojega korespondenta v Trstu, da stari avstrijski cesar Franc Jožef, ki je umrl v novembru 1916, ni umrl naravne smrti, temveč se je obesil.

Poročilo, ki prihaja iz čeških virov, se glasi, da je bivša cesarica Zita, ki je bila takrat še nadvojvodinja in kronprinceznja, spravila Francjožefa v obup, ker ga je vpričo drugih pikala in oštevala radi vojne in zveze z Nemčijo. Očitno mu je, da bi bil on lahko preprečil vojno, tako pa da je izkopal grob habsburški hiši.

Križa je prišla, ko je nemški kaiser zadnjič posetil Dunaj. V monarhu, ko je kaiser sedel pri obedu s cesarski palati, je izbruhnil prepir in Zita je v izlivu jeze potegnila revolver in ustrelila na kaiserja. Kroga ni zadela cilja, toda Viljem je ustrelil na Zito in jo lahko ranil. Takoj nato je Viljem odšel v Berlin in drugi dan je prišlo uradno poročilo, da "njena visokost, nadvojvodinja Zita, se ne počuti dobro, v sled česar mora ostati v svojem stanovanju nekaj dni." Od tistega časa je nemška vladarska rodbina vodila ljuto propagando proti Ziti in njeni italijanski zlahti.

Ta dogodek je tako potrdil starega Francjožefa, da je prišel duševno hrati in par tednov pozneje, dne 21. novembra 1916 ob polu enajstih predpoldne so ga našli v njegovi spalnici mrtvega, visečega na vrvi. V palači je takoj za vladala velika panika. Vsa rodbina se je zbrala na posvetovalje, kako je treba sporočiti javnosti cesarjevo smrt. Bil je hud prepri, a končno je bilo sklenjeno, da strašna tajnost ne sme na dan, ker to bi bil prevelik škandal in samo za Habsburžane, temveč tudi za Nemčijo v takratnih kritičnih dnevih vojne. Drugi dan je bilo naznanjeno, da je stari cesar umrl zvečer ob deveti uri za vnetjem sapnika.

Toda dogodek ni ostal skrivet. Prišel je na ukeša službenikom v palači in kmalu se je vest raznesla po Dunaju in prišla je tudi v armado na frontah. Vrhovno poveljstvo je bilo prisiljeno razglasiti govorico za laž in zagrozilo je s smrtjo slehernemu vojaku, ki bo razkril novico, da se je stari Francelj obesil.

## SE VEČ VOJASTVA V MATEWAN.

Matewan, W. Va. — Prvima dvema kompanijama državnih konstablerjev se je v petek pridružilo še več vojakstva, da naredi red v tukajšnji okolici, kjer je bila pred par dnevi bitka med privatnimi detektivji in domačini. V četrtki ponoči je bilo oddanih več strelav na dva Baldwin-Feltsova detektiva, ki sta zbežala nezadeta.

## VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo jasno in gorko. Južnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 72, najnižja 61. Solsee izide ob 4.25, zaide ob 7.00.

## Rusi zagnali Poljake trideset milj nazaj.

Sovjetske čete so zaslele velik plen v strelivu in orožju. Francoški imperialisti so v strahu, ker so Poljaki zaigrali lepe načrte. Posledica poljske ofenzive v Rusiji. Delavci, kmetje in vojni ujetniki so prišli za orožje in odhiti na bojišče v obrambo svobode.

London, 21. maja. — Poročila iz Moskve o boljševiški zmagi na poljski fronti so potrjena iz avtoritativnih angleških virov. Ruske sovjetske čete so prodrle trideset milj na 50 milj široki črti od reke Dvina do Borisova.

Današnje poročilo iz Moskve pravi, da sovjetske čete nadaljujejo prodiranje na severnem delu fronte. Poljaki se umikajo v največjem neredu. Rusi so zajeli velik plen v strelivu in topovih. Pri prehodu čez Beresino so pehoti pomagali sovjetski letalci, ki so metali bombe na sovražne vrste.

V okolici Borisova in Zogova so rdeče čete okupirale več vasi. Sovjetska armada napreduje severno-zapadno od Zvenigrada. Poljožaj v okolici Kijeva je nespremenjen.

Iz Varšave javljajo, da so bili ruski napadi ob Berezini odbiti in v okolici Krzyezopola so bile sovjetske čete vržene nazaj 12 milj.

Pariz, 21. maja. — Francoški militaristični kritiki izražajo strah, da so se Poljaki prenežgali s svojo ofenzivo in da bodo vsled tega trpeli težke posledice. Poljska armada ni tako velika, da bi se uspešno vzdržala na vsaj fronti od Dvina do Besarabije. Po mnenju francoskih kritikov je boljševiška protiofenziva na severnem koncu fronte Brusilova strategija, ki hoče zvaliti Poljake v Pripetak močvirje in jih raztrgati. Boljševiki ne bodo napadli Kijeva, temveč pritiskajo na severnem in južnem koncu fronte, tako da se bodo morali Poljaki sami umakniti iz središča. Kritiki se čudijo, kako morejo Rusi voditi protiofenzivo v zapadni Rusiji in istočasno nemoteno operirati v Perziji proti Anglem.

London. — Brezlična brzozavka iz Moskve poroča, da je po vseh ruskih mestih in vaseh nastalo živahno gibanje za rekrutiranje novih čet, ko so Poljaki udri v Ukrajino pred dvema tednoma. Po vseh krajih so bili veliki javni shodi in govorniki so pozivali ljudstvo na obrambo sovjetske Ukrajine. Delavci so zapustili tovarne in kmetje polja, ter se vpisali kot prostovoljci v armado. 1500 bivših ujetnikov, ki so se pravkar vrnili iz Francije, je takoj vstopilo v rdečo armado in odšli so na poljsko fronto. V Černogovu so val delavci prišli za orožje. Bivši častniki v stari armadi, ki so bili ujeti v južni Rusiji in Sibiriji in ki so internirani, so prošli, če smejo iti kot prostaki na poljsko fronto, da pomagajo odbiti sovražnika, ki je napadel njihovo domovino. Prošnja jim ni bila uslišana.

Sovjetska vlada ima dokaze, da je v poljski armadi vse polno francoskih častnikov; nekaj jih je bilo ujetih. Člečin je poslal protestno noto Millerandu, francoskemu ministrskemu predsedniku.

## ALEKSANDER HOWAT IZVOLJEN DELEGATOM ZA KONVENCIJO A. D. F.

Salina, Kans. — Državna konvencija "Ameriške delavske federacije" je trajala tri dni. Izvršila je veliko konstruktivnega in izobraževalnega dela. Za delegata na konvencijo "Ameriške delavske federacije" je izvoljen Aleksander Howat, predsednik štirinajstega rudarskega okraja. Konvencije se je udeležilo nad dve sto delegatov.

## VILLA ZOPET STRAŠI NJEGOV PROGRAM MORA OBVELJATI.

Glavar banditov pravi, da mora nova vlada sprejeti njegov program, drugače se ne umakne.

## DVA VLADARJA V MEHIKI.

Vera Cruz, 21. maja. — General Alvaro Obregon in Pablo Gonzalez sta si razdelila provizorično oblast v Mehiki do zasedanja izrednega kongresa. Danes se je organizirala začasna vlada in oba generala sta imenovana "vrhovni glavarjema revolucije".

Nova vlada je razglasila, da se lahko vrnejo vsi politični begunci, ki jih je preganjal Carranza.

El Paso, Tex., 21. maja. — Francisco Villa, krončni revolucionar v Čivavi, se ni odločil orožja, še vedno — Villa je izjavil, da sploh ne odloži orožja, dokler se ne prepriča, da bodo zmagovali v sodajšnji revoluciji. Vendar pa redna kavalarija ni on sili.

Poročevalci Associated Pressa je včeraj posetil Villo v Boquilla-su, Čivava, kjer tabori s četo 80 konjenikov in čeka na konferenco z generalom Callesom, začasnim vojnim ministrom revolucionarne vlade. Od te konference je odvisno, da li Villa odloži orožje in se poda v privatno življenje, ali pa zopet odrine nazaj v čivavske gore in nadaljuje guerilsko kampanjo.

Calles je na potu iz Juarez v Mexico City in gredečo mora obiskati Villo. Calles mora priti k Villo in Villa ne pojde k Callesu. Villa je rekel v intervjuju, da zahteva garancije, da bo njegov program izvršen; on ne da nič ved na gole besede, temveč hoče pokazati, da vodi, kako se bo vladoval, predno opusti svojo revolucijo. Villa zahteva, da ne sme niti eden uradnik bivše Carranzove vlade ostati v javni službi. Ako mu bo ugajala nova vlada, tedaj ji izroči svoj plen zlata, ki je vreden več milijonov pezo.

Dalje je dejal Villa, da ne sovraži ameriškega ljudstva in da ga ni nikdar sovražil, sovraži pa Wilsona, ki je pomagal Carranzu na stotih in je po njegovem mnenju zakrivil, da je izgubilo življenje okrog 100.000 mehičanov v civilni vojni tekom zadnjih osmih let.

Villa se je zelo spremenil v zadnjih štirih letih. Zelo se je zredil in iste elastičnosti in humorja v besedah nima več.

Vera Cruz, Mehika, 21. maja. — Vest, da je ubežni predsednik Carranza zapustil Mehiko na topniški "Progresso," se vzdržuje, toda potrjena še ni.

Poveljniki ameriških bojnih ladij v tukanjski luki imajo navdilo iz Washingtona, da lahko vzamejo Carranza na ameriško ladjo, ako pride strimoglavljeni mehiški predsednik v Vera Cruz in če želi iti v Združene države.

## POSODA IZ PAPIRJA.

New York, N. Y. — V nekatereh restavracijah so pričeli že rabiti posodo iz papirja, ker je cenejša in se ne ubije.

Tovarnarji, ki izdelavajo posodo iz stekla so zaradi tega novega pojava v skrbeh, kajti če se ta navada razširi, bo kmalu papir izpodrinil steklo.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za izposojništvo \$7.00.

Naslov na vso, kar ima biti v listu:

"PROSVETA"

2657 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v objavi n. pr. (maja 31—1920) poleg valga imena in naslova pomeni, da vam je s tem davcom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne utavi list.

## GOSPODARSKE RAZMERE PRIHAJAJO NA PSA V JUGOSLAVIJI.

Dr. C. N. Leach iz San Franciscia in ameriški major Philip Carroll sta se vrnila iz Jugoslavije, kjer sta vršila dobrodelno delo po Hrvatskem, v Bosni, Hercegovini in južni Dalmaciji. Izpovedala sta, da se povsod širi nezadovoljstvo, da so transportne razmere razorganizirane, nemir in nepokoj naraščata, profitarstvo in tihotapstvo pa cveteta. Komunistem ni razširjen, toda razmere so ugodne, da se razširi.

Izjava Američanov potrjuje to, kar je poročal "Naprej", da gospodarstvo v Jugoslaviji prihaja na psa, odkar vlada v nji slovenski in hrvaški klerikalci in srbski radikalci, ki pravzaprav zaslužijo ime nazadnjaki in nevedneži.

Po revoluciji v Jugoslaviji, ki je strla moč habsburške avtokracije, se je ves svet čudil vzornemu redu, ki je vladal v nji, ker je v drugih deželah bil kaos. Slovenski klerikalci in srbski radikalci so mešali toliko časa politične karte, da so dobili vlado v roke v Beogradu in sveda tudi v Sloveniji. Že pri sestavi radikalno-klrikalnega ministrstva se je pokazalo, da ni od teh gospodov pričakovati drugega kot gospodarsko vpropastenje Jugoslavije, kajti v ministrstvo so pozvali enega habsburškega špijona, enega habsburškega krvnika, ki bi imel priti pred mednarodno sodišče, da ga sodi zaradi njegovih brutalnih činov, in nekega ubojnika. Prva dva sta se sicer takoj odpovedala ministrskemu sedežu, ko je javnost izvedela, kakšne luči so pozvali klerikalci in radikalci v ministrstvo, ubojnik je pa ostal in se ni brigal za javno kritiko. Bil je slovenski klerikalec in taki ljudje še kaj drugega prenesajo kot ubojništvo.

Kadar politične stranke kličejo take ljudi v ministrstvo, je doprinese dokaz, da je od njih zbežala sramota k psom in da so merodajne osebe v stranki politični šarlatani, ki izrabljajo položaj za pomnožitev svojega premoženja.

Kako fino so znali klerikalci in radikalci razdeliti med sabo portfelje, govori dejstvo, da je železniški minister postal katoliški duhovnik dr. Korošec. Če bi imeli v Jugoslaviji ministrstvo za oskrbo jugoslovanskih duš, tedaj bi bil gospod Korošec še sposoben za ministra. Ali železniški minister, pa duhoven, ki je napravil svoje tehnične študije najbrž v lemenatu, govori jasno, da klerikalcem in radikalcem ni šlo za to, da uredijo transportne razmere, ampak da na višja mesta spravijo svoje nezmožne podrepanke, ki so k večjem sposobni pometati železniška skladišča.

Transportne razmere v Jugoslaviji so na psu. Tako pravi "Naprej", tako sta se izrekla Američana, ki sta pri dobrotvorni akciji v Jugoslaviji z bistrimi očmi opazovala dogodke, ki se vrše okoli nju. Zakaj so transportne razmere na psu, pa najdemo odgovor v dejstvu, da je železniški minister katoliški duhoven, torej človek, ki pripada k stanu, ki je najmanj zmožen za ta posel.

Od dobrih transportnih razmer je odvisno blagostanje v deželi. Tovarne imajo lahko najbolj izurjene delavce, ki se dobe pod solncem, na polju lahko delajo najbolj umni poljedelci, toda tovarne ne morejo producirati, ker ne dobe redno sirovin in ne morajo pošiljati svojih produktov na trge, čeprav imajo sirovine. Poljedelci lahko znoje na polju, mučijo lahko svoje močnike, da prirede več živine in pomnože pridelke, a vsa ta muka je zastoj, ker ne morejo spraviti svoje živine in pridelka na trg.

Nekateri jugoslovanski listi v domovini, ki zastopajo privatne interese, tarnajo, da ugled Jugoslavije pada v tujemstvu, posebno v Ameriki, kjer ima Jugoslavija edino svoje odkritorske prijatelje, da je nemogoče dobiti kredit in povišati vrednost jugoslovanskega denarja v tujemstvu. Za božjo voljo, uredniki naj ne bodo vendar tako naivni in naj nikar ne prihajajo s takimi tarnanji v svet. Ali mislijo, da so gospodarsko razviti narodi res tako slepi, da ne vidijo, da ima Jugoslavija železniškega ministra, ki bi bil mogoče dober fajmošter ali pa korar, ker za tak posel ni treba prav nobenega tehničnega in gospodarskega znanja, ampak zadostuje, če se človek nauči z večletno vajo na pamet brevir, da momlja predse tjevidan, kadar gre zjutraj ali zvečer na sprehod, nima pa najmanjše kvalifikacije za železniškega ministra. Če

so uredniki meščanskih listov v domovini veliki naivneži, naj nikar ne mislijo, da so tudi ameriški bankirji in industrijalci. To so praktični ljudje, ki ne razsipajo z denarjem, ampak pretehtajo vsak cent, preden ga nalože v kakšni stvari.

Dokler bodo taki ministri zavzemali važna mesta v Jugoslaviji, ni upati, da se gospodarski položaj obrne na bolje, ampak prav zanesljivo pojde vse rakovo pot, dokler ne pride potop.

## Ameriške vesti.

### VELIKA TIHOTAPSKA ZAROTNA ODKRITA.

Tihotapski krožek je razpolagal z žganjem, ki je bilo najmanj vredno en milijon dolarjev.

Chicago, Ill. — Vladni prohibicijski agentje so odkrili tihotapski krožek, ki je na debelo delal kupčije z žganjem. Aretiranih je bilo sedem oseb. Kasneje je bilo aretiranih še dvajset oseb, ki so pa bile izpuščene po zaslusanju. Ta krožek je razpolagal z žganjem, ki je bilo najmanj vredno en milijon dolarjev.

Vladni agentje izjavljajo, da je krožek imel v svojem načrtu, da s ponarejenimi dovoljenji dobi toliko žganja, kolikor ga more razpečati, tako da bi ostala prohibicija samo še na papirju.

Tri tihotapce so prišli, ko so bili pripravljeni, da odpotujejo v Anglijo. V načrtu so imeli, da prejemajo žganje po poti, kukrni so v navadi v ljudskih nižinah, od neke stare žganjarne v Kentuckyju.

Vladni agentje so zasledovali ta krožek nad mesec dni, in ko so mislili, da je mera polna, in da imajo dokaze v rokah, so izvršili aretacije. John B. Watson, Herman Stein in William Lawlor, ki so bili aretirani pred njih odpohtovanjem na Angleško, so morali vsak položiti petnajst tisoč dolarjev poročta.

Vladni agentje pravijo, da je zdaj še nemogoče povedati, koliko žganja je krožek spravil v denar.

### ORGANIZIRAN NAPAD NA STRAJKUJOČE DELAVCE.

En delavec ubit, drugi pa ranjen.

St. Louis, Mo. — Na vogalu Tri in dvajsete ceste in Washingtonove ulice v Granite Cityju se je zbrala večja gruča ljudi, ki je simpatizirala s strajkariji. Po cesti je nenadoma pridrhal avtomobil, iz katerega so oddali več strelav na ljudsko gručo. Ubit je bil 33-letni delavec delavce Clarence W. Turner, delavec L. Kline pa ranjen.

Po napadu je seveda avtomobil tako hitro izgubil, kot je prišel. Med ljudstvom je nastalo silno razburjenje, ko je izvedelo za zavratni in strahoteni napad. Kdo ve, kaj bi se zgodilo, če bi napadalec prišli razjarjenemu ljudstvu v pest.

### PODJETNIKI SAMI PRIZNAJO PODRAŽITEV ŽIVLJENSKIH POTREBŠČIN.

Boston, Mass. — Tukaj je obdržal svojo konvencijo "Narodni industrijalni konferenčni odbor," ki zastopa več podjetniških organizacij. Ta organizacija pa ima svojega statističarja, ki je sestavil lestvico, ki pripoveduje, kako so se podražile življenske potrebščine. Po tej lestvici so se življenske potrebščine podražile za sedem in devetdeset odstotkov.

Živež se je od julija 1914 pa do marca 1920 podražil za pet in devetdeset odstotkov, stanarina se je povišala za 47 odstotkov, obleke se je podražila za sto sedem in sedemdeset odstotkov, različne potrebščine pa za tri osemdeset odstotkov.

Podjetniki torej priznajo, da se se podražile življenske potrebščine, kar je očividni dokaz, da so delavci upravičeni do tako visoke mezd, da odgovarja draginji. Zakaj pa podjetniki nasprotujejo povišanju mezd, če imajo dokaz, da neznosna draginja tare delavce?

### DELAVERKE PRIDOBITVE.

Missoula, Mont. — Tukajšnji hotelski in restavracijski uslužbenci so izvajali osemurni delavnik in dvojno mendo za delo ob nedeljah in praznikih.

Boston, Mass. — Telefonistke, zaposlene pri New England Telephone & Telegraph kompaniji, so spoznale, da ne dosežejo ničesar, če niso organizirane. Organizirale so se in sestavile so svoje zahteve, ki jih je seveda kompanija priznala, ker je spoznala, da zanje ni drugega izhoda, ako ne, da pride do stavke. Po novi lestvici prejemajo na teden telefonistke na teden po dva in dvajset dolarjev, supervizorice pa pet in dvajset dolarjev. Preje so zaslužile le po osemnajst dolarjev na teden.

Los Angeles, Cal. — Tiskarji, nastavljeni pri lokalnih listih, so dobili dva dolarja povišanja mezd na teden. Tiskarski delavci, ki delajo po dnevi, prejemajo po devet in trideset dolarjev na teden, za ponočno delo pa dva in štirideset dolarjev.

### POVIŠANA TOVORNINA JE "ZAMET" ZA PROFITARJE.

Washington, D. C. — Mr. Carter, predsednik bratovščine železniških kurjačev, je izjavil pred železniškim delavskim odborom, da povišana tovarnina pomeni "zamet" za profitarje. Izjavil je, če bi se podvojile meze železničarjev, tedaj bi bil otreba povišati tovarnino pri toni tovarnega blaga za manj kot en odstotek.

Železniški ravnatelj pa zahteva, da se poviša tovarnina za petdeset odstotkov. Slepaj lahko vidi, kam pes tace moli.

Mr. Carter je za svoje trditve doprinesel tudi dokaz. Na pr. pri obleki, ki je bila poslana v letu 1914 iz Chiaga v Los Angeles in je stala v prodaji na drobno trideset dolarjev, so znašli transportni troški 18½ centov. V letu 1919 je stala ista obleka petdeset dolarjev, dasiravno se je tovarnina za transportacijo blaga na daljavo 2,200 milj podražila samo 5.6 odstotkov. Navedel je primer, tudi s čevlji, ki jasno pokazuje, kako povišanje tovarnine služi profitarjem, da povišajo cene in grabijo profit.

### VELIKI BIZNIS BI RAD RAZDOVIL FARMARJE IN DELAVCE.

Des Moines, Iowa. — Urednik farmarskega lista "Iowa Homestead" opozarja farmarje, kako veliki biznis, ki ga kontrolirajo veliki finančni interesi v Wall Streetu, skuša zabiti zagodo med farmarje in delavce, da najprvo natepe delavce in ko so delavci poraženi, nabije pa še farmarje. V svojem članku opozarja farmarje, da so delavci njih naravni bratje, torej njih naravni zavezniki, veliki biznis pa izkorišča enako delavce in farmarje. On svari, da velebizniški interesi niso še nikdar izdelali takega zarotniškega načrta kot letos, da porazijo delavce in farmarje pri volitvah. Zato je po dolžnost farmarjev, da gredo skupaj z delavci v volilni v volilni boj.

### ZAVEDNO LJUDSTVO V WISCONSINU SE PRIPRAVLJA ZA VOLITVE.

(Nadaljevanje s 1. strani)

"Naše prepričanje je, da so vodne sile nedotakljiva lastnina vsega ljudstva in zaradi tega zahtevamo, da se vodne sile izrabi v interesu ljudstva in ne v interesu privatnega profita.

"Zahtevamo neonajno, da se prizna delavcem pravica do organizacije in kolektivnega pogajanja s podjetniki po svojih zastopnikih, ki jih je izvolila njih organizacija. Zahtevamo, da se kot maksimalni delavnik uvede osemurni delavnik.

"Ravno tako zahtevamo, da imajo poljedelske organizacije neomajno pravico do kolektivnega pogajanja."

To so glavne točke in minimalne zahteve, ki so združile vse napredne elemente v Wisconsinu, da napravijo v jeseni pri volitvah skupno fronto proti nazadnjaštvu, ki je prišlo drzno dvigati svojo glavo, odkar je bilo sklenjeno povišanje.

## DOPISI.

Burgettstown, Pa. — Zadruga trgovina v malem in velikem obsegu. — Kakor bi ne mogla izhajati posamezna podporna društva brez centralizacije, tako tudi ne morejo vspevati posamezne zadruga prodajalne brez svojih velenakupnih družb.

Zadruga prodajalne so bile ustanovljene v ta namen, da pomagajo svojim članom na gospodarskem polju, da se vsaj nekoliko osvobodijo privatnih trgovcev. Ker pa morajo zadruga prodajalne kupovati vse svoje potrebščine od privatnih veletrgovcev, so še vedno izpostavljeni člani te zadruga prodajalne privatnemu izkoriščanju, ker navadno privatni veletrgovci vsako stvar prodajo dražje zadrugnim prodajalnam kot pa privatnim trgovcem. Najbolj nepravno pa odirajo agentje privatnih veletrgovin še mlade nove ustanovljene zadruga prodajalne, ko opazijo, da je poslovodja neizkušen v svojem poslu. Ko privatni agent obide kako tako zadruga prodajalno, se navadno takoj na zvit način informira o stanju zadruga prodajalnej in o gnotnem stanju delničarjev. Blago prodaja le proti gotovini, namreč da mora biti plačan takoj ob prihodu na postajo. Toda velikokrat ne pokleje vsega naročenega blaga, mnogokrat dražje, kot je bila sklenjena kupčija in slabše vrste. Ko se na to opomni agenta, ko zopet pride po naročila, se izgovarja na vse mogoče načine in krivi vse druge razum velenakupne trgovine.

In temu temu nesramnemu izkoriščanju bi se takoj odpomogli, ako bi se delavci zavedali dejstva, da je z dobro gospodarstvom organizacijo vse mogoče, da se z zadrugnim velenakupom lahko odpomore vsem sloyem, ki se sedaj izkoriščani od privatnih interesov.

Pred kratkim je bil priobčen o klike od JRZ oziroma od Američanov Jugoslav Commercial Board Ltd., da naj se priglasi na ta urad vse slovenske zadruga prodajalne. Koliko zadrugnih prodajal se je priglasi, ne vem. Po mojem mnenju bi bilo to zelo koristno, ako bi se slovenske zadruga prodajalne centralizirale, kot so centralizirane naše jednote iz zveze, ker le na ta način bi zamožje vspevati in delovati po začetnem programu. O tej stvari naj nekoliko pojasnim, kako bi bilo mogoče po mojem mnenju vso to stvar izvesti, da bi v resnici koristila zadrugnim prodajalnam.

Brez centralnega vodstva je zadruganištvo takorekoč brez pomena. Ako so pa organizirane v eno centralo, bi se lahko zbral potreben kapital, s katerim bi bilo mogoče ustanoviti zadruga veletrgovino, ki bi zalagala svoje podružnice s potrebnim blagom. In sicer: Slovenski farmarji bi ustanovili svojo zadruga nakupovalnico, v katero bi prodajali svoje poljske pridelke. Ta farmarska zadruga prodajalna bi bila podružnica zadruga velenakupne trgovine. Centralni urad ali zadruga velenakupna trgovina bi dobivala naročila od zadrugnih prodajal za razne poljske pridelke, kot krompir, fižol, razna druga sočivja in sadje, seno, žitna semena itd. V centralnem uradu bi vedno imeli seznam zalog v teh zadrugnih farmarskih trgovinah, in bi lahko poslali naročene pridelke naravnost zadrugnim trgovinam. Vred tega bi odpadli vsi posredovalci, mešetarji in agenti. Mesto agentov bi centralni urad razposlal n. pr. tedenske cenike zadrugnim prodajalnam, da bi iz listih lahko naročevali svoje potrebščine. Ta centralni urad bi tudi ustanovil v vseh večjih mestih, kot n. pr. v Chicagu, Clevelandu, Pittsburghu in drugih nekakih skladiščih, kjer bi lahko kupovale zadruga prodajalne svoje potrebščine. S časom bi lahko Slovenci oziroma Jugoslavoani ustanovili svoje tovarne za nekakere izdelke, s katerimi bi zalagali zadruga prodajalne. Tako na pr. bi slovenske slaminikarce v Chicagu in New Yorku lahko ustanovile zadruga slaminikarsko delavnico, v kateri bi izdelovale slaminike za zadruga prodajalne. In ustanovili bi lahko še več enakih malih tovarn.

Toda inarsikdo ho rekel, za to je pa treba denarja in Slovenci ne premoremo toliko, da bi si ustanovili kaj podobnega. Vse se lahko naredi, ako se hoče. Omenil sem že, da bi bilo vse takorekoč enostavno.

Toda inarsikdo ho rekel, za to je pa treba denarja in Slovenci ne premoremo toliko, da bi si ustanovili kaj podobnega. Vse se lahko naredi, ako se hoče. Omenil sem že, da bi bilo vse takorekoč enostavno.

eno samo veliko zadruga velepodjetje. V ta namen bi se izdale delnice, katere bi pokupile zadruga prodajalne, njeni člani in tudi še drugi rojaki. Na ta način bi se prav lahko zbral potreben kapital za ustanovitev enega podjetja. Pozneje bi se že to podjetje toliko izplačalo, da bi lahko financirali drugega in s pomočjo zopet izdanih delnic za manjšo vsoto. In to bi se razvijalo vedno naprej in naprej. Ni treba misliti, da mora biti za vsako stvar bogve koliko kapitala. Kajti vsako podjetje se prične tukaj skoro vedno na kredit in se počasi razvija iz malega v veliko. Vsaka velika korporacija, ki prične s kakim podjetjem, si izposodi denar v podobni izdanih delnic. In tako bi morali tudi mi. In ako bi se rojaki zanimali za to stvar, mora vspevati. Odvisno je vse od ljudi samih, ki bi se za stvar zainteresirali. Da bi pa skoro en milijon Slovanov ne zmogel kaj podobnega, bi tudi ne bilo posebno častno za nas.

Ako delujemo po tej začetni poti, se bomo osvobodili vseh veleprofitarjev in drugih ljudskih izkoriščevalcev. Pomagali bomo našim slovenskim farmarijem, da bodo prodali svoje poljske pridelke po pošteni ceni, in mi delavci bomo plačali primerne cene za življenske potrebščine. Razni privatni veletrgovci so plačevali krompir lanske leto po 90c od enega dolarja bušel in letos prodajajo isti krompir in na istem prostoru po pet do šest dolarjev bušel. Ali ni to nesramno odiranje konzumentov in producentov? In isto je pri vseh stvareh, pri vseh življenskih potrebščinah.

V kolikor se tiče izdaje delnic za tako zadruga velepodjetje, naj opomnim, da se ni treba nobenemu bati, da bi kaj izgubil. Ako lahko vspevajo druga podjetja, zakaj ne bi naša? Čemu bi podpirali podjetja s tem, da nosimo naše prihranke na banke, da potem z našim denarjem trgujejo in nas izkoriščajo? Nalagajmo raje svoj denar v svoja lastna podjetja in pomagajmo sami sebi.

Apeliram na vse, že obstoječe zadruga prodajalne, da podvzamejo potrebne korake in naj se v tem oziru prične delovati čim prej mogoče. Čim prej bomo pričeli, tem bolje za nas vse. — J. S.

Johnston City, Ill. — V tukajšnjem premogorovu, ki je last Williamson County Coal Co., se je 11. maja t. l. ponesrečil rojak in član društva "Johnston" št. 91 SNPJ Frank Čokl. Utrgala se je nad njim kamenita plošča, velika kakor štiri čevlje in od osem do devet palecev debela, ki ga je na mestu ubila.

Pokojnik je bil doma iz Lisičke Vasi, na sp. Stajerskem, kjer zapušča starše, dva brata in tri sestre. Nekje v Zdr. državah pa enega sina. Star je bil 41 let. Naj mu bo lahka tuja gruda.

Prosim rojake, ako kateri ve za sina tega ponesrečenega rojaka, Franka Čokla, da naj mi sporoči njegov naslov. Ako pa sam čita to naznanilo, naj se mi prijavi nemudoma. — Paul Cempere, Box 561, Johnston City, Ill.

Butte, Mont. — Stavka tukajšnjih rudarjev je končana in odpoklicana 12. maja. Vred pomankanja delavcev oziroma rudarjev je tukajšnja Anaconda Mining Co. zaprla več rudnikov. Ne svetujem pa nobenemu rojaku ne, da bi sem hodil za delom. Ko se bodo razmere nekoliko izboljšale, bom že poročal. — Louis Baltazar.

Seminole, Pa. — V zadnjem mojem poročilu o smrti mojega soproga je bilo pomotoma poročano, da mi je Narodna hrvaška zajednica že izplačala posmrtnino po mojem pokojnem soprogu. Posmrtnina mi je izplačala do sedaj samo Slovenska narodna podporna jednota. Toliko v blagohoten popravek, da ne bo kakega nesporazuma. — M. Kodrich.

LISTNICA UREDNIŠTVA. "Opazovalec", Johnston, Pa. Pozabili ste navesti vaše pravo ime. Ako hočete da bo vaš dopis priobčen, nam pošljite pravilno ime.

Izgredi v Budapešti; mnogo mrtvih.

London. — Z Dunaja poročajo o velikih izgredih in protizidovskih pogromih v Budapešti. Mnogo oseb je bilo ubitih.



## POTOP.

Zgodovinski  
roman.

Epizni H. Sienkiewicz. — Prevodilci Podravski.

## (Nadaljevanje.)

"Ne, milostljivi gospod", zakliče nasilno Tizenhaus, "to ni njegova reč; marveč to je naša in vse ljudovlade. . . Ako je to kak izdajalec, ki pripravlja pogin ali sužnost vaši kraljevi osebi, poginemo ob enem z vami mi vsi, ki dvigamo v tem hipu orožje, pogine vsa ljudovlada, katero vi edini morete rešiti, milostljivi gospod."

"Jutri ga sam izprašam."

"Bog daj, da bi bil kriv prerok, toda njemu nič dobrega ne gleda iz oči. Tak drzovitež je, da se lahko pričakuje vse od njega."

Kralj se zamislil.

Drugo jutro, ko se je zdanilo, je pomignil Kmiticu naj se mu približa.

"Kje si bil ti polkovnik?" ga vpraša.

Nastane trenutek molčanja.

Kmitic se je boril sam seboj; rad bi bil skočil s konja kralju k nogam, otrese se tako teže, katero je dvigal, povedavši vso resnico.

Toda z grozo je znova pomislil, kako grozen vtis mora napraviti ime: Kmitic, zlasti sedaj po odhodu pisma kneza Bogoslava Radzivila.

Kako naj on, ki je bil nekdanj desna roka kneza vojvoda, on, ohranitelj njegove veljave, razbija le nepokornih polkov, kateremu je pomagal v izdajstvu, obdolžen najstrašnejšega prestopka: zarote na kraljevo osebo, prepriča sedaj kralja, ako je in velikaše, da se je poboljšal, se prerodil ter se poklonil s svojo krvjo za ta greh. . . S čim naj dokaže svoj odkritosrčni namen, ko nima razun goltr besed nikakih dokazov? . .

Davne krivde so ga proganjale neprestano in neizprosno, kakor proganjajo lovski psi divjačino. Sklenil je torej a tem molčati.

Ob enem pa je tudi začutil neizreklivi gnus do taknega hinavstva. Kako naj meče temu gospodu, katerega ljubi z vsemi močmi svoje duše, pesek v oči ter ga mami z izmišljotinami?

Čutil je, da mu k temu manjka moči.

"Milostljivi kralj!" je začel govoriti čez nekaj časa, "nemara se kmalu najde prilika, ko zamorem odkriti vašemu veličanstvu svojo dušo kakor na izpovedi. . . Toda hotel bi, da bi pričale zame, za moj odkritosrčen namen, za zvestobo in ljubezen do monarhije ne le prazne besede, marveč dejanja. Grešil sem, milostljivi gospod, grešil proti vam in proti domovini in premalo mi je še pokore, radi te ga iščem takne službe, v kateri se bi lažje pokoril. . . Kdo pa tudi je, ki bi ne bil grešil? Komu se ni treba biti ob prsu v vsej tej ljudovladi? Mogoče da, da sem se huje pregrešil od drugih, toda za to sem prvi izpregledal. . . Ne povprašujte me, milostljivi gospod, po ničemer, dokler vas ne prepriča sedanja moja služba o meni, da si ne zaprem resnice poti, kajti Bog mi je priča in najsvetejša naša kraljica, da sem pripravljen preliti za vas poslednjo kapljico krvi. . ."

Po teh besedah so se mu zalile oči s solzami in ves je zardel od sramote.

"Bog vidi mojo odkritosrčnost," je nadaljeval. "Ako mi, milostljivi kralj, ne zaupate, pa me zapodite od sebe. V oddaljenosti pojdem za vašim sledom, da lahko prihitim v slučaju potrebe ter položim svojo glavo za vas. Takrat, milostljivi gospod, se prepričate da nisem izdajalec, marveč eden izmed služabnikov, kakor nihč milostljivi gospod, nimate mnogo niti med onimi, ki sumničijo celo druge po krivim."

"Jaz ti verjamem," odvrne kralj "in pristo ti je, ostati še dalje pri naši osebi."

"Hvala lepa, vaša kraljeva milost!" reče Kmitic pridržal konja in se pomeša v zadnje vrste kraljevega spremstva.

Toda Tizenhaus ni razodel svojega suma samo kralju marveč tudi drugim spremljevalcem, vsled česar so zli Kmitici vsi nekako sumljivo. Glasnejši razgovor je utihnil, kadar se je on približal ter se premenil v šepet. Zasedovali so vsako njegovo gibanje, reševali vsako njegovo besedo. Kmitic je to opazil in postalo mu je dolgočasno med temi ljudmi.

Celo kralj ni imel zanj tako prijaznega obličja kakor nekdanj, dasi mu ni odtegnil zaupanja. Radi tega je prešla mlademu junaku vsa dobr volja, postal je turoben in žalost ter bridkost sta mu grenili sree. Pprij je jeznil spredaj med prvimi, sedaj pa se je vlekel za kakih deset korakov za karavano, s pobeženo glavo ter z mračnimi mislimi v glavi.

Naposled so se pojavili pred jezdic karpatske gore, katerih hrbet je pokrival sneg; vrhu tega so jih zakrivali še oblaki. Bil je prekrasen večer in vrhovi gora so se pokrili z rožnato svetlobo ter se žareli, dokler ni ugasnil poslednji žarek zahajajočega solnca. Kmitic je obževal razvnet ta čudež prirode, katerega doslej še ni videl, in njegova žalost je mahoma preminila. Velikanske gore so se jim vsak dan bolj bližale. Naposled je dospela kraljeva karavana k njim ter se napotila v jarko, ki se so odprli nakrat liki vrata pred njo.

"Meja že ne more biti daleč," je rekel kralj ganjen.

V tem zapazijo voziček, v kateri je uprežen samo eden konj in na vozu človeka. Kraljevi spremljevalci ga takoj vstavijo?

"Človek," vpraša Tizenhaus, "ali smo že na Poljskem?"

"Tam za ono skalo in reko se nahaja meja. Vi že stojite na kraljevi zemlji."

"Katera pot drži v Živec?"

"Naravnost po tej poti dospete tje", odvrne Gorai.

Na to je oplazil konja z bledim, Tizenhaus pa urno stee k blizu stoječi kavarani.

"Milostljivi gospod!" zakliče razvnet, "že stojita inter regna, kajti pri onile reki se začneja tvoje kraljestvo."

Kralj je molčal ter samo pomignil, naj mu pridrže konja; na to pa ga je razsedel, padel na kolena ter dvignil oči in roke kvišku.

Na to prikazen so vsi razsedli konje ter posnemali njegov vzgled. Proglašeni kralj pa se je zgrudil v sneg ter jel poljubovati to ljubljeno, če tudi nehalno zemljo, ki mu ni privoščila ob času odpada zavetja.

Nastala je tišina, katero so dramili samo vzdihljaji.

Večer je bil mrzel in vreme lepo; vrhove gor je pokrivala rudasta zarja, bolj oddaljeni pa so se jeli že zrniti, toda pot, na kateri je ležal kralj, se je raztegnila liki rdeč in zlat trak; ta blesk je padal na kralja, ako je in velikaše.

Med tem je zapihal raz hriba veter, nowš na svojih krilih iskre snega v dolino. Bljuznje jelke so se jele tresti in priklanjati vladarju, radostno in glasno so šumele ob enem, kakor bi prepevale ono znano pesem:

"Bodi nam pozdravljen, dragi gospodar!"

Mrak se je že širil po zemlji, ko je odrinila kraljeva karavana dalje. Za jarkom se je razprostirala obširnejša dolina, katere drugi konec se je izgubljal v daljavi. Bleski so ginili naokrog, samo na enem mestu je nebo rdeče zažarelo.

Kralj je začel moliti "Češćena si Marija" in spremljevalci so pobožno ponavljali besede za njim.

Rojstni kraj, katerega že dolgo niso videli; gore, pokrivajoče se z mrakom, uglašajoča zarja ter molitev; vse to je nekako svečano vplivalo na navzoče, da so po končani molitvi jezдили molče dalje; kralj, velikaši in vitezi.

Naposled je nastala noč, samo na vzhodni strani je nebo čimdalje bolj rdeelo.

"Pojdimo k tej zarji," je dejal naposled kralj; "čudno, da se še žari."

"Milostljivi kralj, to je požar!" zakričal Kmitic, ko pridirja bliže.

Vsi obstanejo nehote.

"Ni mogoče!"

"Je mogoče, ker jaz se ne motim."

In v resnici se ni motil, kajti v tej zadevi je bil izkušenejši od vseh.

Kmalu so tudi zapazili, da se je nebo pokrivalo z ogromnimi klopiči dima, pomešanega z ognjem.

"Bržkone je Živec v ognju!" zakričal kralj.

"Nemara razgraja tam sovražnik."

Ni še izrekel teh besed, kar doleti gledajočim na ušesa človeška govornica; začuje se prakanje konj in nekoliko temnih bitij se prikaže pred karavano.

"Stoj, stoj!" zakliče Tizenhaus.

Ona bitja obstanejo, ker niso vedela, kaj učiniti.

"Ljudje, kdo ste?" vpraša dalje Tizenhaus.

"Mi smo domači!" se odzove nekoliko glasov. "Režimo iz Živea, Švedje požigajo Živec ter more ljudi!"

"Stojte za Bogal. . . Kaj pravite? . . . Od kod so se oni tam zvelit?"

"Oni so ondi prežali na našega kralja ter ga hoteli ubiti. . . Mnogo jih je, mnogo. . . Sveta Mati bažja varuj! . . ."

"Evo, kakšen dobiček imamo od male družbe!" zakriči Tizenhaus Kmiticu: "Bog, da bi te ubili za ta nasvet!"

Toda Jan Kazimir jame sam izpraševati bežeče.

"A kje je kralj?" vpraša jih.

"Kralj je odrinil v gore z veliko vojsko ter je pred dvema dnema šel skozi Živec, toda Švedje so ga dohiteli ter so razbili njegovo krdečo pri Suhi. . . Ne vemo, ali so ga dobili ali ne, toda nocoj ni večer so se vrnili v Živec, kjer sedaj požigajo in more. . ."

"Pojdite z Bogom, ljudje!" reče Jan Kazimir.

Kmetje so urno odrinili dalje.

"Evo, kaj bi nas bilo doletelo, ko bi bili potovali z dragonci! zakliče Kmitic.

"Kaj naj počnemo sedaj?" vpraša škof Gembički.

Vsi navzoči obkolijo kralja, kakor bi ga hoteli braniti s svojimi prsi, toda on je molčal ter se oziral v požar. Tudi vsi navzoči so molčali, ker niso smeli nečesa svetovati. Naposled reče Gembički zvočno:

"Svetujte gospodje, kaj naj počnemo?"

"Naj svetuje on, ki je nagovoril kralja potovati brez obrambe," se oglasi Tizenhaus z glasom, poltimih grenkobe in ironije.

"Pravi!" zakliče Kmitic, in zdirja naprej. "Kmitič! . . . Za menoj!" dostavi dvigne se v stremenih in se spusti s konjem v skok.

Kmitič zdirja za njim. Krik obupa se izvije Tizenhaus iz prsa. Vsi so si mislili, da je to izdajstvo ter prosili kralja, naj se nemudoma vrne nazaj. Toda kralj se je razsrdil na ta nasvet, izdri meč iz nožnice ter odločno zaklical:

"Bog ne daj, da bi zbežal iz lastne zemlje! Dovolj mi je tega, naj se zgodi kar hoče!"

In vspodbedel je konja, da bi odrinil naprej, toda sam papežev nunej pograbi njegovega konja za vajeti.

"Vaše kraljevo veličanstvo," reče resno "u sodo domovine in katoliške cerkve dvigate na svojih ramah, torej ne smete izpostavljati svoje osebe!"

"Ne smete!" ponove škofje.

"V štedijo se ne vrnem, tako mi pomagaj Bog in sveti križ!" odvrne Jan Kazimir.

"Milostljivi gospod!" usliši prošnjo svojih podložnikov, reče kaštelan sandomerski in sklene roke. "Ako se nočete na noben način vrniti v cesarsko deželo, vsaj se umaknimo iz tega kraja proti ogerški meji, ali pa zapustimo vsaj ta jarek, da ga nam ne zapro. V slučaju prihoda sovražnikov, nam rešijo naši konji, ali pa nas vsaj ne zapro sovražniki v kletko!"

## Otok Kreta.

(Nadaljevanje.)

Na konvenciji v Halepu je pristala, da uvede nekaj volilni sistem in tega je sedaj popolnoma izpremenila, zmanjšala je tudi število kristjanskih zastopnikov v parlamentu in carina, katere polovico je dobil otok, je sedaj vzela Turčija sama. Akoravno je bilo to v odločnem nasprotju z zaključki omenjene konvencije, se Kristjani niso mogli upirati dolgo časa in evropske veleposle so odrekle vsako intervencijo. Toda kljub temu je le z največjim naporom zatrla revolucijo. Kristjani prebivalci so odrekli iz protesta vsako udeležbo pri volitvah in vsled tega so Turki vladali kakor hoteli. In tako je postajala situacija z vsakim dnevnom neznošnejša, dohodki niso nikakor pokrivali stroške, in ker žandarmerija ni dobila plače, je pričela ropati in nastala je prava anarhija. Ker je turška vlada uvidela, da na ta način ne more nikamor, je imenovala kristjanskega governorja, Karatedorija, ki je dobil naslov Paša in vsled tega so se kristjani odločili, da bodo sodelovali pri vladi in so se tudi udeležili volitev, katere je novi governor razpisal. Ker se pa razmere v gospodarskem oziru niso izboljšale, je nezadovoljnost kljub temu naraščala in razmere se niso prav nič izboljšale. Ko je pa porta odrekla povrnitev dohodkov od cane, in ker je Sultan odpoklical governorja Karatedorija, je nezadovoljnost ljudstva še bolj narasla in pričelo se je zopet revolucionarno gibanje.

Revolucijo, ki se je pričela aprila meseca 1896, je organizirala stranka imenovana epitrope. Ta stranka je bila v začetku le peščica nezadovoljnih politikarjev, ki niso mogli dobiti zaželenih mest pri vladi in ki so odprto nasprotovati turški vladi. Toda neznošne razmere v deželi so povzročile, da je dobivala ta stranka vedno več pristavev, ki se je takoj reorganizirala in izvolila začasno vlado. Najprvo so vstali napadli in osvojili mesto Vamos in pričela je splošna vstaja. Vsled tega so Turki pričeli preganjati Kristjane in v mestu Kaneja bi jih Turki gotovo popolnoma poklali, ako bi ne dospela ob pravem času flotila tuji bojnih ladij. Tuji konzuli so pritiskali na sultana, da bi se mirnim potom pogovoril z revolucionarnimi voditelji, toda sultan se ni oziral na te sugestije, ampak odposlal je še večjo armado na otok, ki je vzela vstašem mesto Vamos, pri katerem zavzetju so imeli Turki občutne izgube. Kjerkoli so šle turške čete, so požgale mesta in selišča in pomorile prebivalstvo. Okrog pettisoe kristjani in iskali so zavetja v gorovju Spada, kjer so trpeli veliko pomanjkanje. Grčija je pomagala vstašem kolikor je le mogla, toda evropske veleposle se niso dosti zmenile za to vstajo. Avstrija je predlagala mednarodno blokado otoka, toda Anglija se ni soglašala s tem predlogom. Evropski poslaniki so ponovno pritiskali na turško vlado v Carigradu, da naj sklene mir z revolucionarji in naj jim da zahtevane svoboščine in pravice. V tem času so pa nastali tudi nemiri v Armeniji in vsled tega je bil sultan prisiljen se pričeti pogajati z revolucionarji. Svoboščine in pravice, katere je dala halepska konvencija so bile vpostavljen, imenovan je bil kristjan governorjem, obljubljen je bila finančna pomoč in parlament zopet sklican. Za pogajanja je bil določen poseben komisar, ki ga je imenoval sultan. Revolucionarni voditelji so izdelali zelo zmerno pogoje, katere je razum nekaterih manj važnih, turška vlada vse priznala kakor tudi druge evropske države.

4. septembra 1896 je novi parlament priznal novo ustavo in se zahvalil evropskim državam za njihovo pomoč. Toda turška vlada ni prav nič hitela, da bi izvedla nove reforme, katere je obljubila. Preteklo je že več mesecev, ne da bi stori la en korak v tem oziru. Delala je velike zapreke mednarodni komisiji, ki je imela nalog, da preišče razmere na otoku in da organizira mednarodno policijo in sodni sistem, pričele so se intrige proti novemu governorju. Poleg tega je pa še turška vlada imenovala posebnega komisarja, ki se je vrtikal v notranje razmere, kar je bilo popolnoma v nasprotju z novo ustavo, katero je turška vlada sama priznala in katero so podpi-

## MALI OGLASI

Classified Advertisements

POTREBUJEMO DEKLE.

za splošno hišno delo; mala družina, dobra plača. Oglasite se s priporočilom na: 602 Shady Ave., Pittsburgh, Pa.

POZOR ROJAKI POZOR

Sprejemamo za boje vsake velikosti do tisoč funtov in garantiramo, da jih dobe naslovljenci.

Računamo le 14c od funta.

STRUKEK &amp; HORAK,

European Trading &amp; Export Co.,

88 Ninth Ave.,

NEW YORK CITY.

Tel. Chelsea 3966.

Kila umori 7000  
ljudij na leto.

Sedem tisoč oseb umre na leto na kila, tako se glasijo namredi trivalki listi. Čemu? Ker so neuradni sami sebe znanostniki, ali se pa niso dosti ostrali na otokline na obale delu telesa vald utiranje, ali kila. Kaka je pa v Vami? Ali se tudi Vi znanostjate s tem, da nočite le kako obveno, ali kaj drugega? Taka obvena je samo za silo, podobna, ali opori pri veliki steni, da se ne poudi. Taka obvena ne more tako delovati, kakor kila mehanična priprava. Če se prevel stiensto s obveno, ustavlja le cirkulacijo krvi; taka obvena drgne tudi oslabele mišice, ki potrebujejo največ prehrane.

Veda in umetnost je po kilaše nadin, ki vseno temu odgovarja. Vse, ki nosi sedaj kako obveno, ali pa soper kila naj bi enkrat ZASTONJ poskusil takozvano PLAPAO metodo, ki je najbolj umetna, logična in uspešna pri domačemu zdravljenju kila. Ta metoda je že avtočno znana.

PLAPAO BLAZINICA, kadar se jo tesno k telesu prilijane, se ne premakne s prostora, vsled tega tudi bolnika nia ne teži. Ta blazinica je mehka kot čmet, lahka pri nošnji in go čim. Rabite jo lahko med delom, ali politikom. Mhaa nič jermenov, prives, ali travov.

Učite se torej kako je mogoče ustavlja naravnim potom odprino utiranje (kila) da Vas leto ne bo vedno težilo. Pošlite svoje ime in naslov še danes na naslov: PLAPAO CO., Black 3200, St. Louis, Mo., da Vam pošljemo ZASTONJ na poskušajo Plapao in vsa potrebna navodila.

NARODNA TRGOVSKA DRUŽBA  
BA V DUNLO, PA.

se priporoča vsem prijateljem pravih kranjskih klobas. Mi imamo doma izdelane in prekaljene klobase, po 45c funt. Pošljamo jih v vse kraje Združenih držav in Kanado po ekspresu, toda ne manj kot 10 funtov eno naročilo, več pa kolikor želite.

Naša družba je slovensko podjetje, to vam naj bode jamstvo, da so naše klobase izvrstno in okusno narejene. Torej naročite si jih še danes. Vsakemu naročilu je treba pridati MONEY ORDER ali bančni draft ček. Vsa naročila in vse darne nakaznice naj se naslove na:

NATIONAL MERCHANTS

COMPANY.

P. O. BOX 304, DUNLO, PA.

Družba ima na razpolago za prodajo še nekaj delnic in sicer so po \$10.00 delnica, ako želite naložiti nekaj vašega denarja v dobro napredujočo trgovino, ne zamudite te ugodne prilike.

Pišite nam v slovenskem jeziku. Se priporočamo.

NATIONAL MERCHANTS CO.

DUNLO, PA.

sale tudi druge evropske države. Evropske države so prisilile turško vlado, da je takoj odpoklicala tega komisarja. Kristjansko prebivalstvo je postalo zopet nezadovoljno in prikazovali so se že znaki nove vstaje. Poleg tega so se naredile v Grčiji neke izpremembe, ki so zelo vplivale na dogodka na Kreti. V zadnji revoluciji, leta 1896 je Grčija ves čas sodelovala z drugimi evropskimi državami, da se razmere na otoku mirnim potom poravnajo. Toda sedaj je pa nastala nova stranka, takozvana "ethnike hetaeria", ki je zaobrnila grško zunanjo politiko v popolnoma drugo smer. Ta organizacija, ki je bila v začetku zelo slaba, je polagoma postala zelo močna in kmalu je imela pod svojo kontrolo grško vlado.

(Konec prihodnjaj.)

## MALI OGLASI

Classified Advertisements

POTREBUJEMO

MOŽKE DELAVCE ZA PO. KLADANJE PAPIRJA V TISKOVNEM ODDELKU. DELA SE PO 48 UR TEDENSKO: 50c NA URO, ČAS IN POL ZA VSAKO NADURNO DELO.

DELO JE STALNO.

OGLASITE SE PRI:

MR. SCHEFFERS,

COLUMBIA COLORTYPE CO.

352 East 22nd Street,

CHICAGO, ILLINOIS.

POTREBUJEMO

navadne delavce za delo v tovarni.

Stalno delo, dobra plača.

Oglasite se pri:

Employment Departmentu

Mr. Ellis.

HEPPES - NELSON

ROOFING CO.,

4500 Fillmore St.,

Chicago, Ill.

POTREBUJEMO

delavce za pakiranje pohištva.

Stalno delo. Dobra plača.

M. L. NELSON FURNITURE CO.

1414 So. Wabash ave.

Chicago, Ill.

POTREBUJEMO

izučene strojarake delavce za delo v strojniči.

SUPERIOR TANNING CO.,

1244-56 Division St.,

Chicago, Ill.

POTREBUJEMO

delavce. Stalno delo, dobra plača.

Pridite takoj do:

FULTON SAW WORKS,

52nd Ave. in 22nd St.

CICERO, ILL.

POTREBUJEMO

DEKLETA

ZA ZAVIJANJE MASLA. DOBRA PLAČA TAKOJ OB ZAČETKU. PRIKLA ZA NAPREDEK.

OGLASITE SE PRI:

BLUE VALLEY CREAMERY

COMPANY

700 S. CLINTON ST.

CHICAGO, ILL.

POTREBUJEMO

izučene strojarje za delo na svinjskih kozah.

SUPERIOR TANNING CO.,

1244-56 West Division St.

Chicago, Ill.

POTREBUJEMO

50 čiparjev za učenje pri žičenje litiga sivega železa. Dobra plača in stalno delo. Na južni strani.

Oglasite na: 68 W. Harrison St.